

InDret

Paràlisi cerebral de nounada com a conseqüència de la duració excessiva del part

***Comentari a la STS, 1a, 23.12.2002
Ponent: Jesús Corbal Fernández***

**Álvaro Luna Yerga
Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra**

**Working Paper núm: 142
Barcelona, abril de 2003
www.indret.com**

La STS, 1a, 23.12.2002, amb ponència del Magistral Jesús CORBAL FERNÁNDEZ, exemplifica bé la manera en que els nostres Tribunals apliquen els principis processals de disponibilitat i facilitat probatòria. En el cas, una nounada havia patit una paràlisi cerebral infantil, que li va determinar una disminució de la capacitat orgànica i funcional en un 84%, a conseqüència de patiment fetal agut motivat per l'excessiva durada del part. La mare havia trencat aigües prematurament i 48 hores després li fou induït el part per la ginecòloga codemandada, a qui havia contractat per tal que l'assistís durant el part i el naixement de la que havia de ser la seva primera filla. Els símptomes evidents d'hipòxia que va presentar la nounada en néixer feren necessària la intervenció del pediatra de guàrdia del centre mèdic codemandat, que li va aplicar una reanimació profunda i n'ordenà el seu trasllat urgent a un centre sanitari amb UCI de pediatria, on tot i millorar el seu estat de salut, persistiren les seqüeles descrites.

El pare de la nounada va demandar a la ginecòloga que assistí el part i al "Centro Médico Sanatorio Virgen del Mar, Cristóbal Castillo, SA", hospital on tingué lloc el part i que havia estat indicat per la codemandada, en reclamació d'una indemnització de 100.000.000 ptes. (601.012,10 €).

La Sentència del Jutjat de Primera Instància núm. 6 d'Almeria, de 16.11.1995, confirmada per Sentència de l'Audiència Provincial d'Almeria, Secció Primera, de 5.4.1997, desestimà la demanda pels següents motius:

1. La impossibilitat d'assegurar que el trencament havia estat prematur ni el temps que, en el seu cas, hauria transcorregut des del trencament fins a la inducció del part.
2. El patiment fetal agut que va originar la paràlisi cerebral podia ser conseqüència de diverses causes. El trencament prematur de la bossa d'aigües n'és una de les possibles però no amb caràcter exclusiu.
3. Tot i que el dictamen del perit ginecòleg atribuïa la paràlisi cerebral secundària a hipòxia fetal de la nounada a que el període expulsiu del fetus s'allargà més de tres hores, un altre informe mèdic matisava les conclusions del primer respecte a: i) la hipòxia fetal s'hauria pogut produir abans del part o en les seves etapes inicials; ii) la documentació aportada no incloïa un partograma que permetés contrastar si el lapse de tres hores feia referència exclusivament al període expulsiu o, pel contrari, a la durada total del part; i iii) la insuficiència de material probatori no permetia afirmar que el sofriment fetal agut que determinà la paràlisi cerebral sobrevingués per no haver-se induït el part un cop produït el trencament de la bossa fetal.

La Sentència del Tribunal Suprem, pel contrari, estima el recurs de cassació interposat per la ja exdona de l'actor, al que havia succeït processalment a la seva mort, cassa i anul·la la Sentència de l'Audiència, revoca la del Jutjat i resol de la següent manera:

1. Desestima la pretensió de rescabament dirigida contra el centre mèdic, ja que el dany patit per la filla de l'actor no tingué res a veure amb el servei d'hospitalització ni amb l'actuació del pediatra de guàrdia. A més, no existia cap vincle entre el centre mèdic i la ginecòloga codemandada, ja que aquesta només feia ús de les seves instal·lacions, que permetés apreciar, ja sigui en la via contractual o en l'extracontractual, l'existència d'una culpa *in eligendo* o *in vigilando* del centre.
2. Estima la pretensió de rescabament dirigida contra la ginecòloga i la condemna a pagar 100.000.000 ptes. (601.012,10 €), dels que 5.000.000 ptes. (30.050,61 €) corresponen a la recurrent i la resta, 95.000.000 ptes (570.961,50 €), es destinen a atendre les necessitats de la seva filla, amb base en l'aplicació incorrecta de la doctrina sobre càrrega de la prova:

«Las Sentencias de instancia son claramente equivocadas por no hacer una aplicación correcta de la doctrina de la carga de la prueba al fundar la decisión absolutoria en una falta de prueba que despeje la duda causal haciendo recaer sus efectos o consecuencias desfavorables sobre la parte perjudicada –el demandante- que no tenía más posibilidades de aportación de prueba en orden a tal extremo que las desplegadas, en tanto que, por el contrario, la otra parte –médico ginecólogo- omitió aportar las pruebas que tenía a su disposición, y en su caso las que debía tener, de forma que al facilitar una información adecuada pudiera descartarse la suposición sumamente verosímil acerca del “como” y “porqué” de la grave lesión del recién nacido» (FJ. 3er).

Els principis de disponibilitat i de facilitat probatòria, assumits avui per la [Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil \(LEC\)](#), permeten flexibilitzar el rigor de l'aplicació de les regles sobre càrrega de la prova. Així, l'art. 217.6 LEC disposa:

«Para la aplicación de [las reglas sobre carga probatoria de este artículo] el tribunal deberá tener presente la disponibilidad y facilidad probatoria que corresponde a cada una de las partes del litigio».

Segons això, es fan recaure les conseqüències de la manca de prova sobre la part que podia aportar-la al procés amb major facilitat o que es trobava en una millor posició probatòria per la seva disponibilitat o proximitat a la font de prova. Això implica un judici sobre el cost per cadascuna de les parts d'aportar al procés la prova dels fets rellevants per a la seva resolució que, dut a terme pel Jutge o Magistrat al final de la fase probatòria, incideix en el comportament processal previ de les parts i, en particular, en la seva decisió d'aportar o no una determinada prova al procés.

En el cas, l'aplicació d'aquests principis determina que sigui la ginecòloga demandada la que hagi d'aportar la prova de la durada efectiva del període expulsiu, la incertesa sobre el qual comportà la seva absolució en la instància, així com aquella altra que es trobava a la seva disposició exclusiva (història clínica obstètrica de la pacient, evolució de l'embaràs, evolució de la gestació ingressada avantpart, partograma amb registre de monitorització fetal i dades sobre l'expulsiu) i que, per no haver estat aportada en la instància, va impedir

als perits assegurar que el patiment fetal que causà l'anòxia cerebral fos degut a la durada excessiva del període expulsiu.

Formalment l'aplicació d'aquests principis processals no inverteix la càrrega de la prova de l'existència de relació de causalitat, doncs ni s'altera la regla de judici ni es produeix una redistribució dels fets a provar en un sentit diferent a l'establert legalment. Així ho entén el Tribunal, que mira de salvar la doctrina jurisprudencial consolidada d'acord amb la qual, en la responsabilitat civil medicosanitària queda descartada la inversió de la càrrega probatòria:

«No se trata de exigir la prueba de la causa, sino la de desechar la hipótesis que sin estar dotada de certeza aparece como más razonable, y revestida de la verosimilitud que proporciona un juicio de probabilidad cualificada» (FJ. 3er).

«[Debe] hacerse especial hincapié de nuevo que no se trata de exigir la demostración de la causa, ni siquiera de enumerar todas las posibles, sino de descartar la que aparece como racional y sería fácilmente desechable, sin que por lo demás pueda servir de argumento aludir a que un resultado lesivo pudo deberse a muchas causas, pues abrir un abanico hipotético de posibilidades exige una explicación coherente acerca de las mismas» (FJ. 3er).

No obstant, en casos com el present en que una prova concreta s'erigeix en l'única determinant per acreditar el fet de que depèn la constatació de la relació de causalitat, és a dir, els concrets documents que no varen ser aportats al procés, la distribució de la seva producció a la part demandada és equiparable a una veritable inversió de la càrrega probatòria.

Un cop acreditada la relació de causalitat i, en particular, l'excessiva durada del període expulsiu, constatar la negligència de la ginecòloga demandada es una qüestió normativa: la infracció de la *lex artis* es produeix per no haver reduït el període expulsiu als temps establerts en la pràctica de l'obstetrícia, és a dir, trenta minuts en les múltiples i una hora en les primíparaes, segons l'informe pericial.

Aquesta Sentència constitueix una de les decisions més rellevants en matèria d'aplicació dels principis processals de disponibilitat i facilitat probatòria, ja que resumeix de manera clarificadora la jurisprudència sobre la matèria i és al mateix temps un cas central en l'àmbit de la responsabilitat civil per danys derivats d'una assistència ginecològica deficient, una constel·lació de casos molt nombrosa i d'una rellevància social indiscutible.

Només per citar algunes sentències recents, SSTS, 1a, 31.7.2002 (Ar. 7741) –mort d'un nounat durant part de primípara amb notòria estretesa del coll uterí no assistit per tocòleg -; 27.5.2002 (Ar. 7159) –nounat que pateix greus seqüeles en un braç a conseqüència de dificultats durant part no assistit per tocòleg -; o 14.5.2001 (Ar. 6204) –nounada que pateix greus seqüeles a conseqüència de paràlisi braquial produïda durant part -.